

## מערך שיעור בנושא: שנת שמיטה - זמן לעצור

### מבוא

אנו מתחילים שנת לימודים בחודש האחרון של השנה, ובשנה זו אלו השבועות האחרונים של שנת השמיטה (התשפ"ב). זו הזדמנות לחזור ולהתבונן במצווה המיוחדת הזו ולראות מה נוכל ללמוד ממנה למציאות שבה אנו חיים. אמנם מצווה זו נראית רחוקה מהעידן שלנו, אבל אולי דווקא בגלל שהיא רחוקה, היא מאפשרת להסתכל ב"עיניים חדשות" על מה שנראה לנו רגיל וטבעי כל-כך.

עיקרה של מצוות השמיטה מורה לחקלאי, בעל הקרקע, להפסיק ולעבוד את אדמתו ולהפיק ממנה יבול ולהעמיד את שדהו כהפקר לכל אדם. זהו נסיון קשה ויש לכך השלכות במישורים רבים, אבל במערך זה ננסה להתמקד בזווית אחת הקשורה לבעל הקרקע. הוא נדרש לעצור מההשקעה, העיבוד וההתקדמות לשלב הבא, לעצור מהמרוץ היומיומי ולנשום לרגע.

### מה קורה כשעוצרים?

יש אפשרות לצאת לרגע מה"לופ", להתבונן על מה שאנחנו עושים, על הדרך שאנו מנהלים את הבחירות שלנו, האם אנחנו משקיעים במקומות החשובים לנו, האם אנחנו עושים את מה שאנחנו רוצים באמת?

מעבר לזה, העצירה מאפשרת לנו להרגיע את ה"רעב" שלנו להשיג דברים שעוד אין לנו (במיוחד אם כבר אחרים מסביבנו השיגו...). מוטיב חזק ומשפיע בתרבות העכשווית הינו "תרבות הצריכה", שהפכה כבר מזמן מצורך לסיפוק הצרכים הקיומיים, למושג שממלא את החיים. חיפוש הסיפוק והאושר, הציפיות והמשאלות מתרכזים במה שעדיין לא השגנו (שדרוג פלאפון, בגדי מותגים חדשים, מכונית חדשה, שיפוץ בית וכו'), ואנו משוכנעים שרק אם נשיג אותם איכות חיינו תשתפר פלאים, ותחושת הריקנות שאנו חשים במצב הנוכחי תתפוגג.

העצירה מחייבת אותנו לעצור את המרדף אחרי מה שכביכול "חסר" לנו, להרפות, ולהרגיש את הטוב שנפל בחלקנו, ואפילו לשמוח בו. "איזהו עשיר? השמח בחלקו". העצירה גם מפנה אותנו מהמבט על ההישגים החומריים אל דברים שהם רוחניים יותר, ונתפסים בעינינו כמובן מאליו – המשפחה שלנו, הערכים החשובים לנו, וכדומה.

ביהדות יש מצוות שקשורות בציר הזמן, שמצריכות אותנו לעצור. במעגל השבועי – **השבת**, ובמעגל השנתי – שנת **השמיטה**. המקצב היהודי פועם בקצב של 7. שש עובדים ושבע – עוצרים. בתקופות קדומות מסופר שלעגו ליהודים על מנהגם המוזר להפסיק מעבודתם. זה היה נתפס כבזבז זמן. כיום – זה דבר שהרבה יותר קל להבין ולקבל.

\*\*\*

המערך בנוי באופן מודולרי, כך שניתן לבחור אם לקיים אותו בגירסא של שיעור בודד או כשיעור כפול, הכולל פעילות אקטיבית של התלמידים.

### מבנה היחידה

- יחידה א': **פתיחה** - משחק "גלה את המושג" (10 דק')
- יחידה ב': **דין ולימוד** "איזהו העשיר? השמח בחלקו" (10 דק')
- יחידה ג': **לימוד בחברותות** (15 דק') בשיעור כפול כולל **משימה** (+15 דק')
- יחידה ד' (לשיעור כפול): **תערוכת כרזות** (20 דק')
- יחידה ה': **אסיף וסיכום כיתתי** (10 דק')

## יחידה א: פתיחה - משחק "גלה את המושג" (10 דק')

בוחרים מתנדב למשחק. הוא יוצא מהכיתה. כשהוא חוזר עליו לגלות מהו המושג שנבחר. יש באפשרותו לפנות לכל אחד מהתלמידים בכיתה. התלמיד אליו פנה עונה לו מה המושג הזה בשבילו (לא הגדרה של המילון, וכמובן ללא שימוש במושג בכל אופן שהוא).

למשל, אם בחרנו את המושג "**חופש**" – מישהו יכול לענות – "משהו שאני מחכה לו כל השנה", "לקום בשעה שאני רוצה", "משעמם" וכו'.

- על התלמיד המתנדב לשמוע לפחות 5 תשובות שונות לפני שהוא מנחש את המושג.
- כדאי לשחק פעם אחת כהדגמה על מושג אחר לא כבד, כמו: פלאפון, מבחנים, זמן וכדו'
- לאחר הדגמה אחת וכשכולם הבינו את המשחק, נבחר במושג "**עשיר**".

יש להניח שרבים יענו – "משהו שהייתי רוצה להיות", "אני אוכל לקנות כל מה שאני רוצה וכו'. ההיגדים הללו יוכלו להוות פתיח מצויין ככניסה לנושא.

במידה ונרצה נוכל לפתוח את הדיון לנושא גם בצורה קצרה וישירה יותר. ניתן לחלק פתקים ולבקש מהם לכתוב הגדרה לפתק למושג – "עשיר". אפשר גם לפתוח בסיפור, או תמונה מתאימה.

## יחידה ב': דיון ולימוד "איזהו העשיר? השמח בחלקו" (10 דק')

סביר להניח שזהו חלומם של אנשים רבים בעולם - להיות עשירים. אבל בואו נחשוב רגע מה זה אומר להיות עשיר.

● אילו אנשים לדעתכם נגדיר כאנשים **עשירים**? מדובר בכמות של כסף? האם זה ישתנה בין מדינה למדינה?

● האם כל אחד בעולם יכול להיות עשיר? במה זה תלוי?

במסכת אבות ישנם פתגמים של מוסר השכל. באחת מהמשניות במסכת, שהיא בטח מוכרת לחלקכם, מופיע היגד ששואל בדיוק את השאלה ששאלנו. מי נקרא עשיר. יש שם תשובה מפתיעה:

איזהו חכם? הלומד מכל אדם...

איזהו גבור? הכולש את יצרו...

איזהו עשיר? השמח בחלקו...

איזהו מכבד? המכבד את הבריות...

(מסכת אבות, פרק ד, משנה א):

נשים לב, שיש במשנה את המענה לשאלות שהכי הרבה מעסיקות אותנו בחיים. אנחנו רוצים להיות חכמים, גיבורים, עשירים, שיתנו לנו כבוד.

המשנה נותנת תשובה מפתיעה ביחס לכל אחד מהם, מה נחשב חכם, גיבור ועשיר. בנושא שלנו, **עשיר** – אינו מי שצובר הכי הרבה כסף, כמו שאולי חשבנו בהתחלה, אלא דווקא מי ששמח בחלקו.

● אפשר להבין שאדם ששמח במה שיש לו הוא אדם מאושר, טוב לו בחיים, אבל למה לקרוא לו **עשיר**?

**המחשה:** נוכל להמחיש זאת באמצעות תרגיל. נספר על חברת סקרים שיצאה בפרויקט לבדיקת מדד האושר.

מה עושה את האנשים מאושרים. היא רוצה לאסוף נתונים גם של ילדים בגילכם. וביקשה לענות על השאלון הזה:

☺ זכית ב"כרטיס האושר" - זהו כרטיס אשראי לא מוגבל בתקציב, שמאפשר לך לרכוש עד 10 פריטים שיעשו אותך מאושר. רשמו בכרטיס 10 דברים שהייתם רוצים לרכוש.

☺ [לאחר מילוי הכרטיס נשאל]: כמה זמן תישאר לנו תחושת האושר אחרי שנקבל את כל מה שביקשנו? מתי נחזור להרגשה שהייתה לנו רגע לפני ההצעה?

**מתודה:** אפשר לבקש מהם לצייר את התשובה שלהם בדף באמצעות גרף, נקודת השיא של השמחה זה היום שבו קיבלתם את כל 10 המוצרים, איך נראה הגרף מכאן והלאה. (כדאי להדגים בציור גרף כזה על הלוח)

אפשר לערוך הצבעה כיתתית ולשאול, **מי חושב שנתיים, שיצביע?** (וכך נרד, שנה, חצי שנה, חודש, שבוע, יום).

\*\*\*

נחזור למשנה במסכת אבות. המשנה מלמדת אותנו שההגדרה של עשיר אינה רק סכום כסף מסויים שיש לי, אלא מה המחשבה הפנימית שלי. אם אני כל הזמן מרגיש שחסר לי, אני מרגיש **עני**. וזה מה שיקרה לנו גם אם נקבל את כל מה שנרצה. הרי בעוד זמן נרגיש שוב שחסר לנו, כבר לא נשמח במה שיש לנו, כי כבר השגנו אותם.

אם אני שמח במה שיש לי, אני מרגיש עשיר, כי יש לי את כל מה שאני צריך. אנחנו גם לומדים שכל אחד יכול להיות **עשיר**, כי זה לא תלוי בכמות החפצים או הרכוש שצברתי, אלא במה שאני חושב ומרגיש כלפי מה שיש לי. זו עבודה לא פשוטה לשמוח במה שיש לנו.

\*

בתורה יש מצוות רבות שקשורות לזמנים, חגים ומועדים. יש זמן מיוחד שמופיע רק פעם בשבע שנים, ונמשך למשך שנה שלימה – זוהי מצוות **השמיטה**. השנה האחרונה (תשפ"ב) הייתה שנת שמיטה, והיא עוד מעט מסתיימת. **רגע לפני שהיא נעלמת לנו, אנחנו רוצים לראות מה נוכל ללמוד ממנה, מה ניקח איתנו הלאה לשנים הבאות.**

נחלק את הכיתה ללימוד בחברותות עם כרטיסיות הלימוד.

#### יחידה ג': לימוד ומשימה בחברותא (15 דק')

דף לימוד לחברותא (זוג לומדים) **בקישור זה**. עיקר הלימוד הוא סביב הפסוקים על שמיטה, עם תוספת של מקורות נוספים שמחברים את הרעיון לתוך מציאות החיים שלנו.

- באופציה של שיעור כפול תתווסף לכל חברותא **משימה**, להכין כרזה על חשיבות עצירה בחיים. את הכרזה ניתן להכין במחשב או על רבע בריסטול (זמן מומלץ: 30 דק').

#### יחידה ד' (שיעור כפול): תערוכת כרזות (30 דק')

לאחר סיום העבודה, כל חברותא תתלה את הכרזה שלה כך שניצור כמעין תערוכה בכיתה. כל אחד ואחת מהתלמידים יקבל 3 פתקי דבקיות, וידביק על כרזות שחידשו לו רעיונות, או דברים שאהב. אפשר גם לכתוב בפתק מה הוא אהב.

## יחידת סיום: אסיף וסיכום (10 דק')

- ⦿ נבקש לשתף - ספרו תובנה אחת שהתחדשה לכם או הפתיעה אתכם ביחס למושג "עצירה בחיים".
- ⦿ ננהל דיון: **מה קורה כשעוצרים. מה מפסידים ומה מרוויחים?**
- ⦿ האם יש רגעים שהם חווים משהו דומה לזה? משהו שחוזר על עצמו או חוויה מסוימת שהייתה? ניתן להזכיר כמובן את **שנות הקורונה**. החיים שלנו עצרו, נשארנו בתוך הבית שבועות ארוכים. זה לא היה פשוט. קיבלנו משהו מעצירת החיים הזו.

\*\*\*

התחלנו את השיעור עם המושג עשיר, כשאפשר להגיד שהוא חלום של רבים – "להיות עשיר". למדנו שלא תמיד הצבירה של הרכוש והממון זה מה שיגדיר אותנו כעשירים. הגורם הקובע הוא היחס הפנימי שלנו כלפי מה שיש לנו, המשפחה בה גדלנו, התכונות שקיבלנו, האירועים שעברו עלינו.

השמיטה מלמדת אותנו כלי חשוב **כיצד** ניתן לעשות זאת. על ידי **עצירה** של המרוץ. בניגוד לתחושה הרגילה שרק אם נקבל, נקנה, נצבור – אז נרגיש מלאים ושלימים יותר. כאן המסר הוא הפוך. דווקא כשנעצור את המרדף אחרי מה שעוד אין לנו, וננסה להסתכל על מה שיש לנו ואפילו להצטמצם מעט, נוכל לשמוח ולהרגיש הרבה יותר סיפוק במה שיש לנו.

נוכל לסיים בסבב בו נבקש הצעות כיצד נוכל ליישם בדרכים נוספות את הרעיון של "לשמוח בחלקי". אפשר גם להרחיב למישור כיתתי. כיצד נעצים את התחושה שלנו בכיתה. לא לקנא בכיתות אחרות, אלא לראות ולשמוח בדברים הטובים שיש בכיתה שלנו.

\*\*\*

דף הלימוד במערך זה הוכן בפורמאט של דף בית מדרשי. מומלץ להכיר כלי זה, ואף להכין בו דפים בנושאים נוספים. להכנת דפים ראו [בקישור כאן](#).